

ЗНАМЕНИТІ УКРАЇНЦІ

ЛЮБОВ КИЯНОВСЬКА

**МИРОСЛАВ
СКОРИК**

Харків
«Фоліо»
2021

ПОГЛЯД НА БІОГРАФІЮ МИРОСЛАВА СКОРИКА З ВИСОТИ ПТАШИНОГО ЛЕТУ

Серед митців, що репрезентують український духовний доробок другої половини ХХ — перших десятиліть ХХІ століття, однією з найяскравіших особистостей був Мирослав Скорик, музикант винятково широкої амплітуди. Його унікальний «життєвий проект» вмістив у себе так багато вершинних досягнень у різних сферах музичної культури, що видається дивовижним, як могла одна людина — навіть впродовж доволі тривалого часового відрізка понад півстоліття! — здійснити такий об'ємний творчий чин. Мабуть, одним з «ключів», яким можна відкрити таємницю його мистецьких звершень, була гуманістична спрямованість усіх помислів, потреба писати «для людей», а не для того, щоби показати й прославити себе. Тому на початку загального огляду його життєтворчості дозволю собі обрати головне гасло творчості Скорика, яке він не раз повторював у наших розмовах та й у численних інтерв'ю:

«Я не є снобом, який розраховує лише на купку знавців, вважаю, що добра музика дійде до розуму і серця як глибокого фахівця, так і того, хто скромно називає себе аматором, а навіть і того слухача, який говорить, що нічого не розуміє в мистецтві. Чим краща музика, тим більше людей зможе знайти в ній щось особливе для себе».

Цей головний принцип Скорик сповідував не лише в основній галузі своєї діяльності — в композиторській творчості, а й в усіх інших ділянках музичної культури, в яких він щедро і плідно себе проявляв. Тому вже сама тільки суха статистика його здобутків вражає не тільки кількістю та різноманітністю, а чи не найбільше — відчуттям доцільності того, що потрібно суспільству від музики «тут і тепер»:

— композитор, що залишив у своїй спадщині понад 300 творів і працював майже у всіх жанрах: оперному і балетному, концертному й камерному, пісенному і хоровому, духовній і естрадній царині, в площині театральної й кіномузики, транскрипціях світової класики та знаменитих шлягерів в естрадно-джазовому й академічному стилі;

— редактор, який повернув в концертний обіг кілька десятків незаслужено забутих шедеврів світової та української музики минулих епох, від Ренесансу до початку XX століття;

— педагог, який створив власну школу й виховав понад п'ятдесят високопрофесійних композиторів, талановитих митців, знаних у світі;

— блискучий музикознавець-теоретик, автор оригінальної теорії «дванадцятитонової діатоніки»;

— прекрасний піаніст та ансамбліст, що з великим успіхом виступав на концертних естрадах;

— диригент, багатолітній керівник камерного оркестру «Академія» Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка;

— організатор музичного життя, займав керівні посади провідних музичних інституцій: у 1988—2020 роках — голова Львівської організації Спілки композиторів України, завідувач кафедри композиції Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, у 1998—2020 — завідувач кафедри музичної україністики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, у 2006—2010 — співголова Спілки композиторів України, у 2011—2016 — художній керівник Національного академічного театру опери та балету України імені Т. Г. Шевченка.

Вже сам цей перелік свідчить про виняткові заслуги, які належать Мирославу Скорику практично у всіх сферах музичного життя. Його подвижницька праця була належно оцінена не лише вдячними слухачами, учнями й колегами, але й державою. Небагато українських музикантів отримали стільки нагород і звань: Герой України, народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, кавалер ордена «Знак Пошани», нагороджений орденом «За заслуги» I, II, III ступенів, професор, академік Академії мистецтв України. Але це все не має ніякого значення, бо тьмяніє перед звичайним ствердженням: Мирослав Скорик — КОМПОЗИТОР.

Перш ніж докладніше зупинитися на переломних віхах його життєтворчості і оглянути найважливіші здобутки в наступних розділах, представлю життєвий шлях митця в загальному перегляді, немов у «пришвидшеній зйомці», щоби читач зміг охопити «з висоти пташиного лету» його сходження до

вершини творчості, усвідомити складні й, здавалось би, непереборні перешкоди, які він завжди з честю долав. А головне: усвідомити непересічну роль Мирослава Михайловича Скорика у формуванні українського музичного мистецтва від 1960-х років протягом наступних шістдесяти років — до 2020 року, коли він відійшов у вічність.

Його визначальна роль в національній культурі не викликає більше сумніву ні в кого, хто уважно й доброзичливо стежить за панорамою вітчизняної музики. На таку особливу позицію в українській духовній історії склалося багато різних факторів: непересічність особистості, непередбачуваність, неочікувано гострі «модуляції» його творчої еволюції, його здатність парадоксально поєднувати, на перший погляд, неподєднуване, протилежне, прекрасно відчувати як високоінтелектуальні жанри — струнний квартет, партиту чи фортепіанний цикл прелюдій і фуг і, на противагу до цього, знаходити неповторний художній вираз для таких начебто «вторинних» ділянок композиторської творчості як дитячий альбом фортепіанних мініатюр чи музика до кінофільмів, театральних вистав, невимушено переходити від естрадних пісень до Літургії, від симфонічної поеми до джазових транскрипцій, а отже, бачити в одному й тому ж предметі водночас «світло і тінь». Такий широкий діапазон дозволяє розкрити ще одну прикметну рису таланту композитора — здатність постійно, протягом всього твору утримувати в напрузі увагу слухача, змусити його не лише переживати, але й аналізувати, шукати власні асоціації.

Тому життєвий і творчий шлях митця важко зобразити прямою лінією в будь-якому напрямку, а, якщо вже й шукати до неї графічних відповідників, то краще представити її у ви-

гляді спіралі, чиї звиви не укладаються симетрично, рівномірно й передбачувано, а утворюють химерний візерунок.

Мирослав Михайлович Скорик народився 13 липня 1938 року у Львові. Його родина була тісно пов'язана з українськими мистецькими, науковими, суспільно-просвітницькими колами Галичини, відіграла значну роль у суспільно-культурному житті краю. Про родинні корені й численних видатних представників його найближчого «кровного» оточення ще йтиметься в наступному розділі, а тут лише згадаю, що вся атмосфера його раннього дитинства була вельми сприятливою для виявлення його вродженого таланту, оскільки батьки — хоч і не музиканти за фахом — дуже охоче грали «для себе»: батько на скрипці, а мама — на фортепіано.

Мирослав рано проявив нахил до музикування. Його небабиякі здібності помітила Соломія Крушельницька, рідна сестра його бабусі Олени, і заохотила талановиту дитину до систематичних занять музикою. Сам композитор нерідко згадував в розмовах та інтерв'ю, як славетна співачка вплинула на вибір його життєвого шляху й спрямувала на заняття музикою: «Так, це було, між іншим, в мій перший шкільний день. Батьки записали мене у школу № 8 — це тепер вона спеціалізована, з німецькою мовою навчання, а тоді була просто доброю українською школою — і повели в гості до Соломії Крушельницької. Я почав щось награвати для неї на фортепіано, якісь свої перші дитячі твори — і раптом спинився, обурився і сказав, що інструмент грає фальшиво: він був на півтону нижче настроєний від звичного, і я, оскільки вже мав свій невеликий слуховий досвід, не сприйняв цієї «іншої» настройки. Тоді Соломія

Крушельницька зорієнтувалась, що в мене абсолютний слух і порадила батькам віддати в музичну школу. І вже наступного дня я пішов до музичної школи-десятирічки. Так що її слово справді мало значення у моїх музичних заняттях».

У 1945 році Мирослав розпочинає навчання у Львівській музичній школі при консерваторії, котра була відкрита за ініціативою Василя Барвінського, тодішнього ректора консерваторії. А 1947-го всю родину було репресовано більшовицьким режимом за несправедливим наклепом, разом з багатьма іншими представниками інтелігентних галицьких родин (поміж тим — і родину Барвінських). Родину було вивезено до Анжеро-Судженська Кемеровської області, де вони перебували майже десять років. Проте навіть у суворих сибірських таборах юнак не покидає займатись музикою. Його вчителькою з фортепіано стала учениця Сергія Рахманінова Валентина Ксенофонтівна Канторова, що теж опинилась у більшовицькому засланні в часи, коли, за дотепним і популярним виразом «центр культури й духовності на 1/6 земної кулі перемістився у Сибір і Соловки». Захоплення музикою не обмежується лише грою на фортепіано: він бере уроки скрипки в іншого політ'язня, родом зі Львова, Володимира Гавриловича Панасюка, котрий був тоді викладачем музичної школи на засланні. Тоді ж він пробує писати і свої перші п'єси.

До Львова з Сибіру Скорик повертається аж 1955 року (на щастя, він мав «чистий» паспорт і міг виїхати, на відміну від батьків, яким довелося чекати ще два роки). Тоді ж вступає на перший курс Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка по класу композиції, навчається спочатку в Станіслава Людкевича, потім два роки — в класі Романа Сімовича,

а згодом — Адама Солтиса, в класі якого завершує навчання в 1960 році. Уже ранні твори для фортепіано — серед них цикл «У Карпатах» — засвідчили сильний і оригінальний талант молодого музиканта.

Його дипломною роботою з композиції стала кантата «Весна» на слова Івана Франка, котра і до сьогодні з великим успіхом виконується в хорових програмах сучасної музики та входить у постійний репертуар навчальних і професійних колективів. Паралельно він навчається на теоретичному відділенні і в тому ж 1960 році захищає дипломну роботу на тему «Ладова система Сергія Прокоф'єва» в класі С. Людкевича. Після завершення навчання Скорик вступає до аспірантури Московської державної консерваторії імені П. Чайковського в клас професора Дмитра Кабалевського, яку закінчує 1964 року двома творами — симфонічною поемою «Сильніше смерті» та кантатою «Людина» на вірші литовського поета Едуардаса Межелайтіса. На основі дипломної роботи 1967 року захищає кандидатську дисертацію.

З 1963 року Скорик починає працювати викладачем Львівської консерваторії на кафедрі теорії музики і композиції й одразу опиняється в гушавині культурних подій. У 1963 році вступає до Спілки композиторів України, що засвідчило стрімкий злет кар'єри і визнання його таланту — адже він став наймолодшим членом цієї творчої організації. Проте позиція суто академічного музиканта не зовсім влаштувала Скорика: в ці роки він організовує естрадний ансамбль «Веселі скрипки», для якого пише пісні й інструментальні твори, руйнуючи офіційний штамп радянських масових пісень і розпочавши нову лінію української естради. Естрадні пісні, написані

молодим музикантом у 1960-х, до сьогодні зберігають свою популярність. Завдяки «Веселим скрипкам» він познайомився з молодою архітекторкою Ларисою Кузьмою, з якою невдовзі одружився. У молодого подружжя Скориків народилася донька Мілана.

У 1964 році славетний режисер Сергій Параджанов приїжджає до Львова з наміром знайти композитора для свого фільму. Його привабила повість Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків», а кіношедевр, який він зняв, згодом увійшов у десятку кращих фільмів всіх часів і народів за даними ЮНЕСКО. Музику до фільму він запрошує писати молодого і ще невідомого Скорика. Через кіно з його колористичними і зорово-асоціативними можливостями, через літературний сюжет «народної драми» — символічної повісті Михайла Коцюбинського Мирослав Скорик по-новому осмислює сенс категорії національного, звертаючись до вічних праджерел, до архаїчних традицій свого народу. Робота над музикою до кінофільму була настільки важливою для нього, що на її основі композитор невдовзі створив оркестровий «Гуцульський триптих» («Гуцульська симфоніета»).

Цей твір розпочав серію творів, різноманітних за трактуванням народнописанних інтонацій. Згодом критики віднесуть їх до «нової фольклорної хвилі». Вони були на той час незвичні, а навіть «зухвалі»: в академічному руслі Скорик дозволив собі звернення до джазової стилістики, що було чи не першим таким прецедентом у творчості українських композиторів. Особливе місце у фортепіанній творчості посідає цикл «З дитячого альбому», який продовжив лінію дитячих дидактичних

збірників для фортепіано, започатковану у вітчизняній музичній культурі В. Барвінським і В. Косенком. У середині 1960-х композитор звертається і до доволі рідкісного в українській музиці жанру, створивши одноактний балет за відомим програмним віршем І. Франка «Каменярі», який був поставлений разом з балетом Лесі Дичко «Досвітні вогні» на сцені Львівського театру опери і балету імені І. Франка у 1966 році.

Але найбільшу — і цілковито заслужену! — популярність у його доробку здобув твір, котрий завершив тривалий період творчості митця, позначений винятковим інтересом до карпатського фольклору. Цим твором був «Карпатський концерт» для оркестру (1973), що дотепно й майстерно поєднав терпкий аромат гуцульських наспівів з гостросучасними ритмами джазу та розкішними оркестровими барвами. «Карпатський концерт» з успіхом виконувався в багатьох країнах Європи і Америки, був записаний на грамплатівку, після його триумфу ім'я автора потрапило в провідні європейські енциклопедії і лексикони серед знаменитих композиторів світу.

У 1966 році Скорик переїжджає до Києва, обіймає там посаду викладача класу композиції в Київській державній консерваторії імені П. Чайковського. І тут одразу йому довелося виконувати особливо відповідальне завдання. Після смерті Бориса Лятошинського 1968 року в нього завершує навчання більшість колишніх учнів видатного метра, серед них Євген Станкович, Іван Карабиць, Йонас-Освальдас Балакаускас (Литва). Молодий педагог зумів гідно продовжити традицію видатного метра, здобути авторитет у студентів. Це свідчить про неабияке визнання педагогічних здібностей Скорика. Педагогічна праця стала, поруч з композицією, провідною справою його життя.

ЗМІСТ

Погляд на біографію Мирослава Скорика з висоти пташиного лету	3
<i>Розділ 1.</i> ТРАДИЦІЯ І ПАМ'ЯТЬ РОДУ. ДИТЯЧІ СПОМИНИ Й ПОЧАТОК ШЛЯХУ.....	30
<i>Розділ 2.</i> ЛІТА НАУКИ: РАДОЩІ Й РОЗЧАРУВАННЯ	47
<i>Розділ 3.</i> ПЕРШІ КРОКИ ДО ВЕРШИНИ. МУЗИКА ПОВАЖНА І ЛЕГКА	68
<i>Розділ 4.</i> НАЦІОНАЛЬНЕ — ФОЛЬКЛОРНЕ У КАРТИНІ СВІТУ КОМПОЗИТОРА	78
<i>Розділ 5.</i> ПОДОРОЖІ ЕПОХАМИ І КРАЇНАМИ	95
<i>Розділ 6.</i> «МОЙСЕЙ» — МУДРІСТЬ І ПРОРОЦТВО	111
<i>Розділ 7.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ СИЛУЕТ МИТЦЯ	117